Advies op de nota " Samen doen wat nodig is" 14 augustus 2023

Inleiding
De adviesraden van Harderwijk en Ermelo en de burgertafel van Zeewolde (EHZ) hebben eind juni de conceptnota " Samen doen wat nodig is" van u ontvangen ter advisering.
De nota is een strategische verkenning voor de jaren 2023 -2028. Het geeft richting, formuleert kernwaarden, mengt voornemens, verlangens en verwachtingen en geeft ook grenzen aan.
De adviesraden stellen wel vast dat de bespreking en vaststelling van de nota het eerste jaar (2023) al heeft ingehaald. Het is, wat ons betreft, te overwegen daarom de termijn aan te passen op 2024-2029.
Laten we vervolgens de complimenten voor deze nota toebedelen. Helder in opbouw en structuur, goed taalgebruik (op soms wat vaktermen na) en duidelijk gevoed met opgehaalde informatie in de netwerken van samenwerkingspartners en belanghebbenden. De waarden zijn mooi uitgewerkt en de opgaven voor het sociaal domein zijn inzichtelijk verwoord.
Wij hebben in een zomerse werkgroep van EHZ afvaardiging de nota gelezen en besproken met elkaar. En daaruit volgen een aantal adviezen ter overweging om mee te nemen in de definitieve vaststelling van de nota. (de adviezen zijn in deze nota onderstreept)

Strategisch
Het voordeel van een strategische verkenning is dat je op veel punten aan kunt geven **wat** je wilt gaan doen, zonder dat je direct ook duiding geeft aan **hoe** je tot realisatie wilt komen.
Dat is in deze nota dan leesbaar en heeft in de gesprekken ter voorbereiding op dit advies regelmatig tot discussie geleid. Wij adviseren om in deze nota op een aantal punten aan te kondigen dat de uitvoering van de voornemens beschreven gaat worden in de uitvoeringsagenda die volgt op deze nota. Daarbij is tevens ons advies om die uitvoeringsagenda ook zoveel als mogelijk binnen EHZ op elkaar af te stemmen .

Samen
In de aanloopfase naar deze nota is er regelmatig informatie vanuit de gemeente gedeeld met de adviesraden van Ermelo en Harderwijk en Zeewolde. De ervaring van de adviesraden is dat daarmee de nota voor een deel bestaat uit reeds toegelichte onderdelen en daarmee is het draagvlak meer vanzelfsprekend. Namens de gezamenlijke adviesraden adviseren we dan ook om deze informatie en consultatierondes in de afgestemde werkwijzen mee te nemen.

Voor wie?
Duidelijk is dat deze nota is geschreven door en voor beleidsmakers vanuit het politieke veld en hierdoor zullen vooral professionals in een breed veld kennis (willen) nemen van de inhoud.
Wij adviseren om in het voorwoord duiding te geven aan de lezer van de nota over de vraag **voor wie** de nota geschreven is. Want het gaat in de nota over een andere **doelgroep**: de mensen die om een verscheidenheid van redenen aangewezen zijn op ondersteuning vanuit de Gemeente.
Het is waarschijnlijk dat een deel van de doelgroep deze nota niet gaat lezen. Vanuit de gedachte van "samen doen wat nodig is" is ons advies om een op de doelgroep gericht communicatieplan te

maken. Maak een publieksvriendelijke versie van deze nota in een folder. Want er ligt in de nota een opdracht naar “de samenleving, de wijken, de gemeenschappen”. Kortom, deze nota heeft een breder bereik dan een gemeentehuis en een individuele burger die ondersteuning nodig heeft. “Samen doen wat nodig is” vraagt dat de ander weet wat onder samen verstaan of verwacht wordt.

Regie en initiatief
We lezen door de hele nota heen dat mensen de regie blijven voeren over hun eigen leven en er wordt eigen initiatief verwacht van degene die ondersteuning nodig heeft. Dat is op zich een nobel uitgangspunt. Daarentegen zien we dat nu juist het ontbreken van initiatief of regievoering juist de hulpvraag heeft aangewakkerd. Ook gevoelens van schuld en schaamte kunnen beperkend uitwerken op regie en initiatief. Wij adviseren om realistisch te zijn in deze verwachting. Te verwachten is dat er soms ‘een knop’ om moet in hoofden van mensen die er mogelijk van uitgaan dat de overheid wel ondersteunt, dat er sprake is van gegroeide afhankelijkheid. Dus ook hier de vraag: hoe nemen we de burgers mee in dit gedachtengoed? Wij adviseren om oog te blijven houden dat regie voeren en initiatief nemen niet voor iedereen vanzelfsprekend is. Het is goed om daar ook in uw beleid op te monitoren.

In de nota lezen we ‘Zo gewoon als mogelijk”, soms is tijdelijk bepaalde ondersteuning nodig. Mensen die zelf regie hebben zijn gelukkiger ’ (pagina 7). Nog even los van de vraag of deze bewering klopt, ons advies: Heb oog voor mensen met een dusdanige kwetsbaarheid die altijd ondersteuning nodig blijven hebben. Tijdelijke ondersteuning is dan niet de oplossing. En zet dit uitgangspunt dan ook niet steeds centraal. Bekende voorbeelden uit de bureaucratie hiervoor zijn alom bekend: heraanvragen doen voor voorzieningen waarvan iedereen weet dat je die levenslang nodig hebt of alles opnieuw moeten aanvragen wanneer je van de ene gemeente naar de ander verhuist. Daar anders mee omgaan scheelt tijd, frustratie en middelen.

Normaliseren
In de nota worden de problemen goed benoemd zoals o.a.: de groeiende vergrijzing, de problematiek rondom jeugd, tekort aan personeel, krappe financiële middelen. Dat in een snelle veranderende samenleving door digitalisering, klimaat, duurzaamheid, individualisering, armoede, energietransitie, etc. De oplossingen worden ons inziens te snel gevonden in: normaliseren, gebruik maken van talenten in de samenleving en door nadrukkelijk te verbinden met de inwoners. Te snel en te eenvoudig wordt de conclusie getrokken dat de ondersteuning hiermee bereikbaar, beschikbaar en betaalbaar blijft en bovendien ook nog proactief en effectief blijkt…. De realiteit is volgens de adviesraden weerbarstiger en we denken dat er meer sturing nodig is. Ons advies is, naast de op zichzelf positieve interventies als normaliseren, benutten van talent en verbinding, ook duiding te geven aan de financiële opdrachten die er liggen. Wij voorzien dat in alle gemeenten schaarste gaat ontstaan welke tot keuzes dwingt. Dan kan bijvoorbeeld een uitgangspunt zijn dat recht op vergoeding niet automatisch ook vergoeding oplevert, maar afhankelijk kan zijn van uitgangspunten bij verdeling van schaarste en wie je in die gevallen in ieder geval – of als eerste wilt bijstaan. Niet alles kan voor iedereen.

Gemist?
In de nota worden vaak doelgroepen benoemd. We missen echter de aandacht voor mensen met een verstandelijke beperking. Een groot deel van de inwoners van Ermelo (o.a. ’s Heerenloo) is hiermee bekend. Ook voor hen geldt “kansrijk opgroeien en behoefte aan betaald werk”.
Daar ligt overigens naar ons inzicht ook een belangrijke hulpbron in mantelzorg en talent-ontwikkeling. Wij adviseren om nog eens goed na te gaan of deze groep mensen voldoende recht gedaan wordt in deze nota. Overigens hebben we nog een klein staaltje “ vooringenomenheid|” ontdekt in de nota. De zin op pagina 13 dat kinderen te gemakkelijk een medisch label krijgen getuigt

van een suggestieve vooringenomenheid, niet passend in een beleidsnota. Ons advies is deze suggestie achterwege te laten.

Werk

Als het gaat om (on)betaald werk is ons advies om de werkgevers in de gemeenten nog meer te betrekken. Welk beroep gaat de gemeente op deze groep doen? Er wordt alleen over de SROI geschreven. Maar als het gaat om krachten bundelen zien wij dat hier een kans ligt.
Een andere manier van kijken: Betaald werk is voor iedereen mogelijk! Er is slechts een kleine groep mensen die écht niet in aanmerking kan komen voor betaald werk. Vanuit het oogpunt van deze nota en het beroep wat er op ons allen gedaan wordt, is het juist ook mooi dat onze gemeenten er van uit gaan dat betaald werk voor iedereen mogelijk is. Waarbij opgemerkt dat de gemeente zelf ook werkgever is en in deze het goede voorbeeld kan geven.

Complex

In de nota komt een aantal malen de kwalificatie "complexe" hulpvragen voor. Wij adviseren dit te nuanceren. De hulpvragen zijn niet complex, soms wel meervoudig. Het is naar ons inzicht vaak het systeem wat complex is ingericht en dit gaat nadrukkelijk ten koste van de toegankelijkheid, samenhang en samenwerking rondom ondersteuningsvragen. We zijn positief over de voornemens om in meervoudige casuïstiek of huishoudens situationele teams samen te stellen met stevige slagkracht die dwars door regelingen en beperkingen aan de slag gaan.

Datagedreven

Outreachend werken is belangrijk en mag meer gebeuren. De tekst op pag. 14, spreekt ons wel aan maar de vraag of dit wel aan de privacywetgeving (AVG) voldoet komt bovendrijven: *"Door datagedreven te werken kunnen analyses worden gemaakt die leiden tot verandering in het aanbod op de vraag, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit. Zo kunnen we de meest complexe en duurste cliënten monitoren, en bekijken of intensievere ondersteuning ook echt leidt tot snellere resultaten. Dit voorkomt stapeling van ondersteuning."*
We begrijpen de waarde en het belang van deze werkwijze. Maar we willen in dit verband wijzen op de risico's van datagedreven analyses, welke al een aantal keren geleid heeft tot automatische selecties of uitsluiting op basis van (achteraf bezien) verkeerde toegepaste selectiecriteria. Wij adviseren om hier heel kritisch naar te kijken in relatie tot AVG en de hierbij behorende risico's (waaronder discriminatie, bevooroordeelde besluitvorming enz) goed in kaart te brengen. Denk hierbij ook aan het opstellen van een ethisch kader voor het gebruik van algoritmes en beleid om te borgen dat de gebruikte data integer is ("garbage in = garbage out")
Digitalisering biedt naar ons inzicht nog meer mogelijkheden om ondersteuning op een andere manier in te zetten. In de nota wordt de visie hierop gemist. Uitgangspunt is wat ons betreft wel dat digitalisering de mens niet kan vervangen, maar er zijn inmiddels zoveel digitale mogelijkheden beschikbaar voor zelfstandig thuis dat het naar ons inziens een belangrijke factor is welke actief onder de aandacht gebracht kan worden. Wij adviseren nog te bezien of dit onderdeel voldoende uit de verf komt in de nota.

Mantelzorgers

Mantelzorgers worden als vanzelfsprekend veel genoemd en hun bijdrage is van toenemend belang om de ondersteuningsvragen te kunnen aanvullen. Wij adviseren dan ook om nadrukkelijk oog te houden voor mantelzorgers en bijvoorbeeld ook met regelingen of een Steunpunt Mantelzorg deze mensen met raad en daad bij te staan. Maar laten we ook de ogen niet sluiten voor de bijwerkingen van een sterk geïndividualiseerde samenleving, waarin zorgen voor de ander en omzien naar elkaar niet meer tot een vanzelfsprekende culturele waarde kan worden ingeboekt. Een toenemend aantal mensen staat alleen of heeft geen natuurlijk netwerk (meer) om zich heen.

Samenhang
“ Samendoen wat nodig is” vraagt ook verbinding met de woonvisie. Onder andere door de samenstelling van woningen en groepen mensen in wijken van de gemeente. Veerkracht is daarbij een belangrijke (voor)waarde voor een wijk. Woonbeleid, samenwerking met de woningbouwcorporaties en ondersteuning van het wijkgericht werken kunnen daarin het verschil maken. Immers, een sociale basis begint vaak in de wijk, waar men wil omzien naar elkaar. We pleiten ervoor om ook in deze nota het integrale aspect van wonen en welzijn te benadrukken, dat geldt overigens ook voor scholen en onderwijs. In dat verband wijzen we graag op de positieve effecten die in Harderwijk ervaren worden bij de invoering van “De Brede School”. Deze ontwikkeling is belangrijk bij vroeg signalering en bij toegang voor kinderen en hun verwanten. Hierdoor kan op een laagdrempelige manier in kaart gebracht worden waar verstoringen zijn en waar kansen liggen.

Toegang
Het thema toegang heeft ons als adviesraden wel beziggehouden. Hoe maak je nu voorzieningen en aanvragen laagdrempelig bereikbaar? En hoe kun je borgen dat wat verdeeld moet worden vanuit schaarste ook precies bij die mensen terecht komt die dit het hardst nodig hebben? Hoe weet je die groep te bereiken die niet in staat is eigen initiatief te nemen of om zelf regie te voeren? Hoe vertaal je wat er mogelijk is, tegenover hoe maak je duidelijk wat er van eigen inzet verwacht wordt? Hoe beantwoord je de vraag van wat is mogelijk en wat wordt gevraagd aan eigen inzet? Ons advies is om rondom Toegang echt een goede aandacht te hebben in de uitwerking.

Samen doen wat nodig is
De titel van de nota daagt uit om de komende jaren met elkaar deze opdracht aan te gaan. Daarin schouder aan schouder delen, verdelen en toedelen. Omdat het nodig is. Laat dit uitgangspunt leidend zijn, omdat dit de komende tijd heel erg nodig zal zijn.
U treft daarin uw adviesraden als kritische en constructieve meelezers op de uitvoering en de monitoring.

Namens de adviesraden Sociaal Domein Ermelo en Harderwijk en de Burgertafel Zeewolde,

Jan de Ruiter
Voorzitter Adviesraad Sociaal domein Ermelo